

BESZÁMOLÓ AZ EURÓPA TANÁCS KULTURÁLIS UTAK 12. SZAKÉRTŐI FÓRUMÁRÓL

WOLLÁK KATALIN¹

Magyar Régészet 12. évf. (2023) 3. szám, pp. 79–82.

Az Európa Tanács által 1987-ben újjára indított Kulturális Útvonalak program (1. kép) egy térbeli és időbeli utazáson keresztül mutatja be, hogy Európa különböző országainak öröksége hogyan járul hozzá a közös kulturális örökséghez. A Tanács által megítélt tanúsítvánnyal rendelkező útvonalak egyrészt a kultúrák közötti párbeszéd csatornáiként működnek, másrészt hozzájárulnak Európa természeti és kulturális örökségének megőrzéséhez, továbbá elősegítik a fenntartható fejlődés elvárásainak megfelelő kulturális turizmust. A program egyik kiemelt eseménye az évente megrendezésre kerülő szakértői fórum, ahol kihirdetik az adott évben minősítést nyert új útvonalakat. Idén ennek a lengyelországi Lódz adott otthont.

1. kép. Az esemény logója

Kulcsszavak: Kulturális Útvonalak program, kulturális örökség, konferencia-beszámoló, Lódz

A fórum – amelyre meghívást kap minden minősített útvonal – kitűnő alkat kínál nemcsak a hasonló tematikájú útvonalakkal való kapcsolatépítésre, hanem új, potenciális partnerek megszólítására is. Az eseményen a Vaskori Duna Útvonal Egyesület (IADRA) nevében vettem részt, az öt régészeti, őstörténeti tematikájú útvonal (Phoenicians' Route, Prehistoric Rock Art Trails, European Route of Megalithic Culture, Aeneas Route, Iron Age Danube Route) egyik képviselőjeként.

A lengyel kulturális tárca és a szakmai irányítást végző, luxemburgi székhelyű European Institute of Cultural Routes (Intézet) munkatársai által szervezett fórumon a program 40 tagországának hivatalos képviselői, továbbá az Európa Tanács által minősített 47 kulturális útvonal követői, valamint a meghívott nemzetközi és lengyel kulturális szervezetek (pl. UNWTO, UNESCO, ERA, Cultural Routes University Networks) küldöttei és turisztikai szakemberek vettek részt.

A 2023. évi fórum azt a témát járta körül, hogy a kulturális útvonalak mennyiben alkalmasak a kulturális örökség társadalmi és kreatív dimenziójának megjelenítésére posztindusztriális környezetben, tekintettel arra is, hogy az ipari örökség értékeinek továbbörökítéséhez a tapasztalatok mellett nélkülözhetetlenek az innovatív kezdeményezések. Ahogy a rendezvény *concept note*-ja fogalmazott: „Az örökségvédelmi szempontok integrálása a várostervezésbe, a források bővítése és a közösségi szerepvállalás elősegítése kulcsfontosságú lépések. Az adaptív újrahasználát elfogadása, a fenntartható turizmus előmozdítása és a jövő generációinak oktatása a kulturális örökség értékeiről hozzájárulhat ahhoz, hogy a kulturális örökség ellenállóbb legyen jelentős kockázatokkal szemben.”

Mindehhez szolgált kitűnő háttérül az 1820-as évektől gigantikus ipari fejlődésen átment Lódz városa, amelynek lakossága száz év alatt ötszázszorosára nőtt, és ahol a vezető szerepet játszó textilipar mellett más iparágak is megtelepültek. Ez a nagyívű fejlődés szakadt meg végérvényesen a rendszerváltás időszakában. Lengyelország harmadik legnagyobb városának azzal a kihívással kellett és kell szembenéznie, hogy a 19–20. században épült, mára felhagyott ipari létesítményekben tud-e, és ha igen, akkor milyen új funkciót kialakítani.

A rendezvény helyszíne is egy ilyen komplexum, egy volt hőerőmű volt (2. kép), amelyet jelentős ráfordítással kulturális–tudományos–innovációs épületegyüttessé alakítottak át (jelenlegi neve: Science and

¹ Örökségvédelmi szakértő, a Vaskori Duna Út Egyesület alelnöke; e-mail:

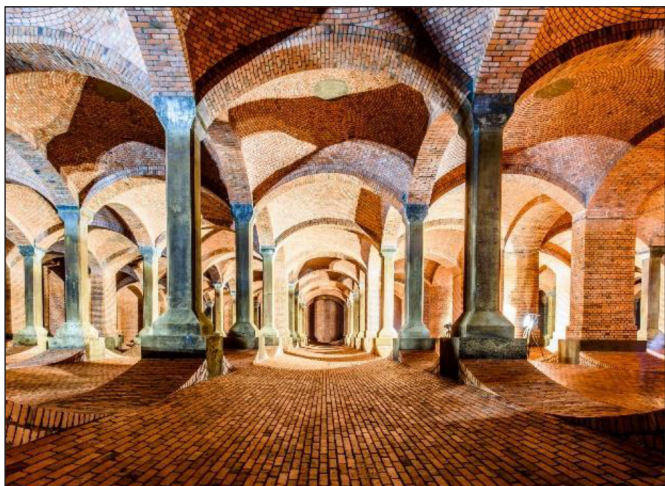

2. kép. A fórum helyszíne: Science and Technology Centre EC1 Łódź - City of Culture

fórum résztvevői a program keretében az egyik víztelenített ciszternát tekinthették meg (4. kép).

A fórum első napjának délelőttjén találkoztak a minősített kulturális utak képviselői; a programot Inger Harlevi (The Hansa CR) koordinálta. Alkalmom nyílt beszámolni az IADRA és Phoenicians' Route közötti együttműködésről. A délelőtti programon részt vett Stefano Dominioni, az Intézet vezetője, a kezdeményezés legfőbb gondozója. A hivatalos megnyitó aznap délután volt, a köszöntők – külön üdvözölve az ukrán képviselőt – kitértek az Ukrajnát ért veszteségekre, majd a varsói Jagelló Egyetem professzora, Lukasz Gawel tartotta a díszelőadást a kulturális útvonalak szociális dimenzióiról. Ezt követően köszöntötték a döntéshozó testületbe (Kibővített Részleges Megállapodás, *Enlarged Partial Agreement/ EPA*) belépő új tagországok, Moldova, Csehország és Málta képviselőit.

A fórum programjában hangsúlyos szerepet kaptak a magas szintű, moderált pódiumbeszélgetések, amelyek közül az első témája a szabadságon és szolidaritáson alapuló európai identitás építése volt. A beszélgetésen az Európa Tanács főtítkárhelyettese mellett Lengyelország, Litvánia, Csehország, Moldova, és Ukrajna felelős miniszterei vagy azok megbízottjai vettek részt.

4. kép. „Földalatti katedrális” – a vízgyűjtő ciszternák egyike, Łódź

Technology Centre EC1 Łódź–City of Culture). Ezen kívül módunk volt megnézni az egyik legnagyobb egykori textilgyár múzeummá átalakított épületeit is.

A kulturális programok között szerepelt még a városi múzeum (3. kép) megtekintése is, melyet az egyik legjelentősebb textilgyáros dinasztia, a Poznański család építtetett a 19. század végén, és 1975 óta működik múzeumként.

Lehetőség nyílt még ellátogatni az úgynevezett „földalatti katedrálisba” is, amely valójában a város 1930-as években épített vízgyűjtő rendszere. A négy hatalmas ciszterna 15 millió liter víz befogadására alkalmas, és biztonsági okokból nem látogatható – a

3. kép. Poznański palota – Városi Múzeum, Łódź

Ezt követően került sor a díjátadó ünnepélyre az Európa Tanács által idén minősített kulturális útvonal számára. A 47. útvonal a Vándorló állattartás útvonalainak hálózata (*Transhumance trail*) lett; az új útvonalról készült rövid videót is megtekinthették a jelenlévők. Végül az EPA Igazgatótanácsa bejelentette, hogy a háromévente esedékes felülvizsgálati eljárás nyomán mely kulturális útvonalak minősítését hosszabbították meg.

A második napot a posztindusztriális örökség kihívásainak szentelték. A díszelőadást a 2019-ben a CoE Kulturális Útvonala címet elnyerő Ipari örökség európai útja hálózat elnöke, Meinrad Maria Grewenig tartotta, hangsúlyozva a posztindusztriális örökség szerepét az európai kulturális identitás

alakításában. Megismerkedhettünk a konferenciát vendégül látó Lódz városában indult kezdeményezésekkel, ahol közel száz felhagyott ipari épület/építmény található, amelyek közel a felét a helyi közösség közreműködésével kezdték el revitalizálni.

Az ezt követő panelbeszélgetés szereplői is e veszélyeztetett örökség megőrzési módozatait és új hasznosítási esélyeit elemezték, ajánlásokat is megfogalmazva a konfliktusok vagy katasztrófák utáni helyreállítás és újraépítés lehetőségeire.

A délutáni szekció az örökség menedzsmentben való részvétel új lehetőségeit kívánta bemutatni. A panelbeszélgetésen számos lengyel kulturális szervezet mellett részt vett, például az Európai Túrások Szövetsége és néhány kulturális útvonal delegáltjai, akik a más szervezetekkel való együttműködés pozitív példáiról számoltak be.

A harmadik nap délelőttjén a program lehetőséget nyújtott networkingre, vagyis egyrészt a más szervezetek képviselőivel való kapcsolatfelvételre, másrészt olyan országok delegáltjaival való találkozásra, ahol propagálni lehetett a Vaskori Duna Út tevékenységét, illetve támogatásukat kérni az egyesület tagságának bővítéséhez. Élve az alkalommal, megkerestem az Őskori Sziklarajzok Kulturális Út (*Prehistoric Rock Art Trails*) egyesület képviselőjét. Ebben az útvonalhálózatban 44 partner és további 21 közreműködő szervezet működik együtt nyolc ország területén. Emellett lehetőség nyílt a cseh, a szlovák, a horvát és a vendéglátó lengyel EPA képviselőkkel konzultálni.

A következő díszelőadást Andries Gryffroy tartotta, bemutatva Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének (PACE) jelentését *Kulturális útvonalak: a kultúrák közötti párbeszéd platformja* címmel. Az ezt követő pódiumbeszélgetésen a spanyol, litván, örmény, bolgár minisztériumi felszólalók mellett kulturális és turisztikai szakértők elemezték a kulturális utak támogatásának új tendenciáit.

A délutáni szekcióban a 2023–24-es nevezési ciklus új jelöltjei mutakozhattak be:

- Historic Pharmacies and Medicinal Gardens Route,
- Leonardo Da Vinci Route,
- The European Network of Holy Week and Easter Celebrations,
- The European Paganini Route,
- Via Querinissima.

Az utolsó panel tagjai néhány kreatív és innovatív gyakorlatot mutattak be négy útvonal (*European Route of Historic Thermal, Women Writers Route, Via Francigena, Route of St. Olav Ways*) programjain keresztül, így például az európai örökség napok új tendenciáit.

A három nap előadásainak és panelbeszélgetéseinek felvételei – csakúgy, mint az ülés további dokumentumai – elérhetők az Európa Tanács kulturális útvonalak [oldalán](#).

A fórum záróünnepségén átadták a legjobb gyakorlat díjait, majd a jövő évi házigazdák, a *Via Francigena* képviselői bemutatták a 2024. évi képzési akadémia helyszínét mely Brindisiben, Olaszországban, 2024. június 4–7 között kerül megrendezésre. Ennek egyik tervezett témája a fenntartható turizmus lesz.

Utolsó eseményként bejelentették, hogy a 2024. évi szakértői fórumra 2024. szeptember 25–27. között, Visegrádon kerül sor. A programot magyar részről hárman ismertették: Vincze Máté közgyűjteményekért és kulturális fejlesztésekért felelős helyettes államtitkár, Csonka Takács Eszter igazgató, a magyarországi kulturális útvonalak koordinátora, valamint Eőri Dénes, Visegrád polgármestere (5. kép).

5. kép. A jövő évi szakértői fórum magyar vendéglátói

Wollák Katalin • Beszámoló az Európa Tanács Kulturális Utak 12. szakértői fórumáról

A leendő fórum egyik fő témája a fiatalság bevonása a kulturális örökség átadásába, emellett az innováció, a kulturális tudásátadás és a generációk közötti párbeszéd szerepelnek központi témaként, házigazdái pedig a Kulturális és Innovációs Minisztérium, a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum és Visegrád Város Önkormányzata lesznek.